

'De noodzaak van live performance is gegroeid'

Dit najaar stelden de theatermakers Edit Kaldor en Ant Hampton voor DasArts het blok samen. Het intensieve, tien weken durend programma, dat jaarlijks terug keert, centreert zich rond een thema en bestaat uit workshops, opdrachten, lezingen en publieke evenementen. 'Every Nerve' is de titel van het huidige blok en verwijst naar de uitdaging voor de masterstudenten: onderzoeken wat voor impact hun ideeën kunnen hebben op de samenleving.

Theatermaker Edit Kaldor werd als eerste door DasArts benaderd als mentor voor het blok. Voor de invulling van het blok zocht ze bewust naar een co-mentor die ze nog niet kende. Het moest een kunstenaar zijn met een goed gevoel voor dramaturgie. 'Iemand die radicaal durft te zijn in zijn keuzes', aldus Kaldor. Ze vroeg de Brit Ant Hampton om samen met haar het blok in te vullen. In *Every Nerve* staat de praktijk centraal. Theorie is er wel degelijk, maar vooral ter reflectie en als ondersteuning van wat er zich aandient in de praktijk. Dramaturgische spierballen, dat is waar beiden theatermakers naar op zoek zijn. Buiten kaders durven denken en ontdekken welke impact live-performance kan hebben op een samenleving, dat is de agenda van *Every Nerve*. De deelnemers worden gestimuleerd om een belang of hun bezorgdheid om te zetten naar een live-ervaring die op verschillende plekken plaats kan vinden. Daarom gaan ze in gesprek met mensen op straat en duiken ze in het alledaagse levens van anderen. Wat zowel Hampton als Kaldor bezig houdt, is de noodzaak om theater te maken en de vraag hoe je je positioneert als kunstenaar. 'Om zin te geven aan kunst moeten we op zoek naar strategieën, die een op een ander manier communiceren dan we gewend zijn,' vindt Hampton. Kaldor: 'Jonge kunstenaars moeten leren risico te nemen.'

Sneeuwbaaleffect

Kaldor en Hampton startten het blok met twee opdrachten: 'Maak een voorstelling die het leven van een persoon verandert' en 'maak een voorstelling voor een publiek van tenminste vijfhonderd mensen'. Kaldor: 'Studenten worden dikwijls overstelpt met theorie, maar het heeft geen zin om theater te maken als je jezelf voortdurend censureert. Het is veel belangrijker om een instinct te ontwikkelen ten aanzien voor jouw eigen vaardigheden.' Om die vaardigheden te oefenen werken ze bijvoorbeeld samen met de activistische groep the Yes Lab, die interventies uitvoert aan de hand van politieke acties, conferenties en presentaties. Het format hiervan is opgezet door de politiek activisten en kunstenaars the Yes Men. Zij haalden onder andere het wereldnieuws door zich voor te doen als invloedrijke medewerkers van de firma DOW Chemicals en de slachtoffers van de giframp in Bhopal een schadevergoeding toe te kennen.

In *Every Nerve* wordt ook gekeken naar de methodes van Avaaz, een organisatie die zich bezighoudt met online petitieën en acties. Vraag is hoe de DasArts-studenten dit soort methodes kunnen vertalen naar hun eigen artistieke praktijk; hoe kan een live gesture een sneeuwbaaleffect teweeg brengen? In hun programma binnen *Every Nerve* confronteren Kaldor en Hampton de studenten met grote vragen ten aanzien van de effectiviteit van hun werk. Hoe bereik ik mensen? Hoe realiseer ik participatie? Wat is mijn committent en op welk moment draag ik het uit?

Niet alleen de activistische aanpak wordt onderzocht en uitgetoet; er is ook ruimte voor artistieke praktijken met een sociale en politieke inslag. Zo werkt de Argentijnse theatermaker Vivi Tellas – bekend om haar 'biodrama' – met de studenten aan theatrale interventies op de markt, een vindplaats

voor rollenspel, props, publiek en scenografie. In haar urban readymades is Tellas voortdurend op zoek naar theatraliteit buiten het theater.

Andere vaardigheden beoefenen de deelnemers met bijvoorbeeld theatermaker Sjoerd Wagenaar van de PeerGroup uit Drenthe, die zich specialiseerde in locatietheater en community art. Wagenaar introduceert een methode die social mapping heet, waarin de makers door middel van interviews hun sociale omgeving in kaart brengen. Beeldend kunstenaar Matthijs de Bruijne licht zijn het Afvalmuseum toe, een project dat hij ontwikkelde in samenwerking met de vakbond FNV en schoonmakers van stations en kantoren. Het zijn maar een paar namen uit het diverse programma van *Every Nerve*.

Vanuit welke noodzaak of bezorgdheid opereren Edit Kaldor en Ant Hampton zelf in hun werk? Kaldor was onder de indruk van de performance *Etiquette* (2007), Hampton's eerste stuk zonder acteurs en het begin van zijn reeks voorstellingen onder de noemer *Autoteatro*. Ant Hampton en zijn toenmalige artistiek partner Silvia Mercuriali - beiden werkten jarenlang samen onder de naam Rotozaza - experimenteerden lange tijd met performatieve situaties waarin de toeschouwer zelf acteur is. In de performance *Etiquette* (2007) dat zich afspeelt in een café, acteert de toeschouwer zelf aan de hand van instructies via een koptelefoon. Uit de instructies volgen acties en bouwen twee mensen die tegenover elkaar zitten, vanuit een persoonlijke invulling het verhaal.

Vergroting van kwetsbaarheid

Hampton richt zijn performatieve ruimte steeds opnieuw in, zijn 'theater' kan overal plaats vinden. Voorstellingen spelen over de hele wereld en worden voortdurend aangepast aan de locatie en taal. 'Ik werk vooral met een vergroting van de menselijke kwetsbaarheid, dat vind ik een interessante ruimte,' aldus Hampton, wiens werk vaak inzoomt op dat wat we voor lief nemen. Vooral het psychologisch effect van de stem staat centraal; de stem in jezelf, de stem die ons overal volgt en dat waar we eigenlijk nooit over praten. 'We leven in een tijd waarin het niet meer vanzelfsprekend is dat wat we zien ook daadwerkelijk fysiek aanwezig is in de ruimte. *Autoteatro* anticipeert hierop. Het is kwetsbaar, er zit een risico aan vast, mensen weten niet wat er precies gaat gebeuren en toch is het afstandelijk en allemaal bedacht.'

Publiek als participant

Hampton was op zijn beurt geraakt door Kaldor's eerste werk *Or Press Escape* (2002). In *Or Press Escape* wordt het bureaublad van een laptop op een groot scherm geprojecteerd, en ziet het publiek hoe een vrouw haar computer gebruikt om orde te scheppen in haar leven. Zo creëert Kaldor het personage van een illegale allochtone vrouw en laat ze het publiek kennismaken met haar gedachtes en zorgen.

'Er zijn overeenkomsten in ons werk,' vindt Kaldor, 'die liggen vooral in de ruimte die we aan het publiek zelf geven. Meestal neemt een voorstelling de ruimte in die wordt gedeeld door performer en publiek, wij laten die ruimte vrij.' Hampton: 'Het gaat er mij vooral om het feit dat het publiek onvoorbereid is en reageert op iets waar het niet klaar voor is. Het publiek maakt besluiten in real time, dat is een frame van waaruit ik opereer in *Autoteatro*.' Kaldor betreft haar publiek als participant: door een specifieke cast van 'doorsnee' mensen te selecteren kan het publiek zich gemakkelijk identificeren. Tijdens *C'est du Chinois* (2011) krijgt het publiek niet zomaar een kijkje in het leven van Chinese immigranten, Kaldor giet het in de vorm van een taal cursus Mandarijn. De voorstelling wordt gespeeld door Chinese migranten en het publiek ervaart aan den lijve hoe het is om te belanden in een land met een vreemde taal. Haar voorstellingen zijn conceptueel en kennen een sterk sociaal engagement. 'Ik wil dat het publiek zich echt engageert met de mensen over wie mijn voorstellingen over gaan. Ik ben op zoek naar empathie.'

Resoneren

Kaldor is er zich zeer van bewust dat de geconcentreerde aandacht die in theater bestaat zeldzaam aan het worden is. Hampton: 'Naar precies die concentratie zoek ik ook voortdurend, al werk ik niet letterlijk in de theaterruimte.' Theater is een van de weinige plekken waar we nog iets live delen met een groep mensen, vinden Kaldor en Hampton. In die zin is de functie en de noodzaak van live performance gegroeid. Het is precies daarom dat Hampton en Kaldor de live-beleving benadrukken in hun werk en niet de vierde wand gebruiken of dramatisch willen zijn. Vooral de intensiteit van de live-beleving en de verschillende vormen die daaruit voort kunnen komen, staan centraal in het programma. 'We willen niemand opdringen om een politiek of sociaal geëngageerd kunstenaar te worden, maar het is nu eenmaal zo dat je als kunstenaar in gesprek bent met een wereld en dat je werk resoneert, dus ook jouw persoonlijke motivatie. Wat voor beweging wil ik teweeg brengen? Daar gaat het ons om in *Every Nerve*.'

Tekst: Moos van den Broek

